

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมถึงความยั่งยืนของระบบเกษตรในชุมชน
กะเหรี่ยงบ้านแม่สอง ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ชื่อผู้เขียน นายบุญส่ง ธารศรีทอง

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ชัย พัฒนพงศา	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ กฐิน ศรีมงคล	กรรมการ
นายฐานิสวรรค์ วงศ์ประเสริฐ	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพบูลย์ สุทธิสุภา	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความยั่งยืนของระบบเกษตรในชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่สอง ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยศึกษาหน่วยหมู่บ้านซึ่งศึกษาแบบกว้างและหน่วยครอบครัวซึ่งศึกษาแบบเจาะลึก ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องการทำไร่หมุนเวียน,การทำนาดำ,การเลี้ยงโค,การเลี้ยงกระบือ,การเลี้ยงสุกร,การหาขุดหน่อไม้,การหาขุดเหาะโคะไซ (พืชตระกูลถั่วที่มีหนึ่งใบต่อหนึ่งลำต้น) และการหาขุดบุก แต่ละเรื่องแบ่งกลุ่มศึกษาออกเป็น 3 กลุ่มคือกลุ่มเก่ง,กลุ่มเก่งปานกลางและกลุ่มเก่งน้อย แต่ละกลุ่มใช้หน่วยศึกษา 5 หน่วยศึกษา(5คน)การวิจัยครั้งนี้เพื่อทราบสถานการณ์ปัจจุบันของหมู่บ้าน,เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์,สัมภาษณ์และแบบสอบถาม,และบันทึกภาพ

จากการวิจัยพบว่าชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่สองมี 3 หย่อม คือบ้านแม่สองเชียงแก้ว บ้านกลุ
 แจทะ และบ้านทีโมโกทะ มีประชากรทั้งหมด 867 คน 164 ครัวเรือน เส้นทางคมนาคมมีสองแบบ
 คือแบบเดินเท้าและถนนลูกรังซึ่งใช้ได้เฉพาะในฤดูแล้งเท่านั้น มีการใช้พลังงานจากฟืน, ถ่าน, เทียน,
 น้ำมันและโซล่าเซลล์ มีการนับถือศาสนา 3 ศาสนา คือพุทธ, คริสต์และผี ในหมู่บ้าน โรงเรียนซึ่งเปิด
 สอนชั้นเด็กเล็ก, ชั้นประถม 1,2 และศึกษาผู้ใหญ่ มีวัดและโบสถ์เป็นที่พึ่งทางใจ มีการปลูกพืชสอง
 ระบบคือการทำไร่หมุนเวียนและการทำนาดำมีการเลี้ยงสัตว์ซึ่งได้แก่ โค, กระบือและสุกร

การทำไร่และการทำนาเมื่อพิจารณาผลกระทบจากสภาพแวดล้อมในปี 2541 ซึ่งฝนตกน้อย
 ผลผลิตลดลงส่วนในปีอื่นๆที่ฝนตกดีผลผลิตก็สม่ำเสมอ ประกอบกับรูปแบบการทำไร่หมุนเวียน
 เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีการปลูกพืชตระกูลถั่วในปริมาณที่เหมาะสมและมีการปลูก
 พืชเสริม ส่วนการทำนาได้รับน้ำจืดซึ่งเป็นน้ำคินจากป่ามีธาตุอาหารสูงอย่างทั่วถึง การไถกลบทิ้ง
 ไว้หนึ่งเดือนได้ปุ๋ยหมักและได้ปุ๋ยคอกจากมูลโค-กระบือ การทำไร่ทำนาจึงมีความยั่งยืนในระดับ
 หนึ่ง

การเลี้ยงสัตว์พบว่าปริมาณสัตว์มีความสม่ำเสมอเลี้ยงแบบปล่อยในป่าเหมือนธรรมชาติ
 ของสัตว์ซึ่งในป่ามีอาหารมากประกอบกับภูมิปัญญาที่ชาวบ้านมีเช่นการไปดูแลสัตว์อาทิตย์ละครั้ง
 พร้อมกับนำเกลือไปให้สัตว์กินและเสริมด้วยสมุนไพร ส่วนสุกรให้กินน้ำข้าวซึ่งมีคุณค่าทาง
 อาหารสูง จึงกล่าวได้ว่าการเลี้ยงสัตว์มีความยั่งยืน

การหาของป่านั้นด้วยความอุดมสมบูรณ์ของป่าทำให้มีทรัพยากรมาก (หน่อไม้, เหาะ โขะ
 โข, นูก) ประกอบกับการวางแผนและประสบการณ์ในการหาของป่าและความต้องการจากภายนอก
 ที่มีอย่างสม่ำเสมอการหาของป่าจึงมีความยั่งยืน

ปลูกพืชเพื่อบริโภคในครัวเรือนเลี้ยงสัตว์เป็นการสะสมและหาของป่าคือการเสริมรายได้
 เมื่อมีข้าวกิน มีส่วนสะสมและมีรายได้เสริมจึงกล่าวได้ว่าระบบเกษตรบ้านแม่สองมีความยั่งยืน

Thesis Title Participatory Analysis of Agricultural Sustainability in Karen Community Mae Song Village, Mae Song Sub-district , Tha Song Yang District , Tak Province

Author Mr.Boonsong Thansritong

M.S. (Agriculture) Agricultural Extension

Examining Committee

Assoc. Prof. Dr. Narinchai	Patanapongsa	Chairman
Assoc. Prof. Katin	Srimongkon	Member
Mr. Tanit	Vongprasert	Member
Assoc. Prof. Dr. Paiboon	Suttasupa	Member

Abstract

This research was conducted in order to study the sustainability of agricultural systems of a Karen community , Mae Song village, Tha Song Yang district in Tak province, through an over-view and in-depth studies involving village units and family units, respectively. This research entailed specific farming practices of the villagers, such as rotational cropping, rice terracing, raising cattle and buffalo, growing swine, digging bamboo shoot, hor-ko-so (a herbal plant) and “buk” (tuber of a herbal plant, *Amorphophallus campanalatus* Blume). Each topic was divided into 3 groups (high, medium and low proficiency) with each group divided into 5 study units. This research was aimed to obtain knowledge about the present situation of the village, to set up the guidelines for the development of the village and to study the problems,

obstacles. Research data was collected through observations, interviews, questionnaires and illustrations.

Research results showed that Karen community has 3 hamlets, namely, Mae Song Chiang Kaew, Klu Jae Tha and Ban Thee Mo Ko Tha. The over-all population is 867 in 164 households. There are two pathways to the hamlets, a ground soil lane for walking and a road made of red decayed rocks. The latter is used only during the dry season. Sources of energy include firewood, charcoal, candle, oil and solar cell. The people belong to 3 kinds of religion: Buddhism, Christianity and animism. In the village, the school holds classes for small pre-schoolers, Grades 1 and 2 and adult education. There is both a temple and a chapel.

As observed, the villagers practice two cropping systems: rotational and rice terracing. They raise native animals such as cattle, buffalo and pigs.

Usually regular crop yields are produced, except in 1998 because of less rain fall. Through the practice of rotational cropping (fallow) an appropriate level of soil conservation is achieved. Water, which is flowing from the fields, carries minerals to the terraced paddies; also manure is added from the animals which are kept there. These practices maintain sustainability of the systems.

It is observed that the number of animals is kept on the same level. Cattle and buffalo graze in the forest area where people go once a week to provide salt and herbs. Pigs are given water, where rice has been soaked before boiling.

The good condition of the forest allows for regular gathering of products for sale (bamboo shoots, Hokoso herb and "buk" tubers). Additional income from forest products is always available because of planning, experience and regular demands.

It thus can be said that because people in Mae Song Village have rice for food, saving from animals and daily cash income they practice a sustainable system.